

POL-30 Wong Hämäläinen Anna-  
Mari(UM)

13.05.2020

JULKINEN

## EUN 53/2020 vp

Viite

Asia

**Ulkoministerien epävirallinen videokokous 15.5.2020; tilannekatsaus**

**EU:n ulkoministerien epävirallisen videokokouksen 15.5.2020 keskusteluaiheet ovat laajempi Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka, erityisesti Covid-19-pandemian vaikutusten ja tilanteen tarkastelu, sekä Lähi-idän rauhanprosessi. Suomea edustaa ulkoministeri Pekka Haavisto.**

### *Laajempi Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka – Covid-19-pandemian vaikutusten ja tilanteen tarkastelu*

Laajemman Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan (MENA) alueen maista koronapandemia on iskenyt voimakkaimmin Iraniin. Pohjois-Afrikan maista Egyptissä, Marokossa ja Algeriassa koronataartuntojen määrä on ollut mantereen korkeimpia.

Pandemialla ja tiukilla rajoitustoimilla on merkittäviä vaikutuksia alueen maiden talouksiin. Osa maista kärsii samanaikaisesti myös öljyn hinnan romahtamisesta. Arabikevään tyyppisen liikehdinnän mahdollisuutta ei voi pitää poissuljettuna. Valtionjohto eri maissa tiedostaa uhan ja pyrkii kriittisten äänien tukahduttamiseen. Myös EU-alueen talouden heikentyminen vaikuttaa alueen maihin.

Egyptiä lukuun ottamatta kaikkien alueen maiden BKT:n arvioidaan laskevan kuluvana vuonna. Monelle maalle elintärkeä turismi, tuotanto, investoinnit, kulutus ja kansainväliset rahalähetykset ovat vähentyneet. Useimpien alueen maiden velkataakka kasvaa kriisin myötä.

Usean maan poikkeusolosuhteet, rajoitustoimet ja kiristynyt kontrolli herättävät huolta kriisin vaikutuksista ihmisoikeustilanteeseen ja demokraatiakehitykseen. Ihmisoikeusjärjestöt pelkäävät rikkomusten jäävän pimentoon pandemian aikana. Nähtävissä on jo sanan- ja ilmaisunvapauden rajoituksia pandemian varjolla. Kansalaisyhteiskunnan toimintatilan pelätään kapenevan entisestään.

Pandemialla on heijastusvaikutuksia myös turvallisuuteen ja vakauteen. Ruuan hinnannousu ja muut ruokaturvaan liittyvät haasteet, taloudellinen ahdinko ja työttömyys lisäävät yleistä tyytymättömyyttä, mikä voi kasvattaa epävakautta. Isis ja eräät muut radikaalit toimijat ovat jo aktivoituneet alueella uudestaan. Myös alueelliset jännitteet ovat kiristyneet maailman huomion ollessa muualla. Humanitaarisen avun toimittaminen on vaikeutunut.

Pandemialla on vaikutuksia myös disinformaatioon ja hybridivaikuttamiseen MENA-alueella. Syyriassa maan hallinto tukijoineen on lanseerannut disinformaatiokampanjan, jonka tavoitteena on vaikuttaa EU:n pakotteiden poistamiseen. Hallinto väittää valheellisesti EU:n pakotteiden haittaavan humanitaarisen avun toimittamista Syyriaan. Tosiasiassa EU:n pakotelistalla ei ole tuotteita, joita tarvitaan korona-epidemian vastaiseen taisteluun. EU:n ulkosuhdehallinto ja EU-komissio ovat laatineet viestintäsuunnitelman, jolla vastataan väitteisiin.

Sekä pandemia että rajoitukset osuvat laajasti vähemmistöihin ja haavoittuviin ryhmiin, erityisesti pakolaisväestöön sekä vieraistyöläisiin. Rajoitusten vaikutukset terveyteen, talouteen, turvallisuuteen ja sosiaaliseen suojeluun heikentävät etenkin naisten ja tyttöjen asemaa ja oikeuksia.

EU:n yhteinen strateginen viestintä ja EU-maiden näkyvyys avunantajina alueella #TeamEurope-hengessä on tärkeää. Esimerkiksi EU:ta usein kritisoivassa Iranissa ei toistaiseksi ole EU-delegaatiota, mikä vaikeuttaa koordinoitua ja viestintää. EU:n tulee jatkaa jälleenrakennuksen tukemista esimerkiksi Irakissa, jota rasittavat samanaikaisesti poliittinen epävakaus, turvallisuusongelmat ja öljyn alhaisen hinnan pahentamat talousvaikeudet. Lisäksi EU:lle on kysyntää poliittisten prosessien ja sovintoprosessien tukemisessa. Myös alueen kaupallisen ja muun integraation tukeminen pandemia- ja öljykriisissä on erityisen tärkeää.

Lisäksi on tärkeää kanavoida tukea MENA-alueella akuutin terveyskriisin lisäksi pitkäaikaisempien sosiaalistaloudellisten seurausten hallintaan. Suomi tukee alueella erityisesti pakolaisia isännöivien yhteiskuntien ja haavoittuvien yhteisöjen kantokykyä sekä naisten ja tyttöjen oikeuksien edistämistä. Suomi pyrkii UN Womenin suurimmaksi tukijaksi vuonna 2020.

### *Lähi-idän rauhanprosessi*

Lähi-idän rauhanprosessi on ollut alkuvuodesta kansainvälisen huomion kohteena Yhdysvaltain presidentti Trumpin julkistettua "Peace for Prosperity" -aloitteensa 28.1.2020. Suunnitelma hylkää kansainvälisen oikeuden lähtökohtana konfliktin ratkaisuyrityksille, mukaan lukien konfliktista aiemmin annetut YK-päätöslauselmat. Suunnitelmaa on kritisoitu mm. siitä, että hyväksymällä israelilaissiirtokunnat Länsirannalla se legitimoit voimankäytön valtionrajojen muuttamisessa. Presidentti Trumpin aloite on jatkumoa hänen aiemmalle linjalleen, sillä Yhdysvallat tunnusti joulukuussa 2017 Jerusalemin Israelin pääkaupungiksi ja maaliskuussa 2019 Golanin kukkulat osaksi Israelia. Marraskuussa 2019 ulkoministeri Pompeo kertoi, ettei Yhdysvallat pidä enää ainakaan kaikkia siirtokuntia kansainvälisen oikeuden vastaisina.

Yhdysvaltain aloitteen vastaanotto on vaihdellut ja ollut pääosassa EU-maista voittopuolisen kriittistä. Myönteisenä pidetään ainakin sitä, että aloite on tuonut Israelin-Palestiinan ratkaisemattoman konfliktin jälleen osaksi kansainvälisen politiikan agenda. Erityisesti kansainvälisen oikeuden ensisijaisuuden hylkääminen on saanut kritiikkiä jopa Israelia perinteisesti ymmärtäviltä mailta. Palestiinalaishallinto on tuominnut jyrkästi Trumpin aloitteen.

Suunnitelman lisäksi kansainvälistä yhteisöä huolestuttavat Israelin annektointiaikeet miehityillä alueilla, siirtokuntarakentamisen jatkaminen sekä muut pyrkimykset syventää miehitystä. EU:n korkea edustaja Josep Borrell tuomitsi uudet siirtokunnat lausunnossaan 28.2.2020 ja Arabiliitto tuomitsi Israelin annektointisuunnitelmat 30.4.2020. Israelin toiveet maksimaalisesti huomioiva ja kansainvälisen oikeuden periaatteet hylkäävä suunnitelma sekä Israelin johdon viimeaikaiset annektointipuheet ovat herättäneet pelkoja jopa kahden valtion ratkaisun lopullisesta hautaamisesta.

Nämä pelot ovat vahvistuneet entisestään Benjamin Netanjahun ja Benny Gantzin päästyä sopuun Israelin hallituksen muodostamisesta 20.4.2020. Hallitussopimuksessa todetaan, että Länsirannan osien annektoinnit voidaan tuoda hallituksen ja/ tai Knessetin käsittelyyn aikaisintaan 1.7. Tällä hetkellä on vielä epäselvää, mitä annektointien osalta tulee loppuvuoden aikana tapahtumaan.

Osa kansainvälistä yhteisöä, ml. EU, pyrkii toimillaan ennaltaehkäisemään kansainvälisen oikeuden vastaisten annektointien toteutumista ja pitämään kahden valtion ratkaisun elossa.

## LIITTEET

---

|               |                                                                                             |
|---------------|---------------------------------------------------------------------------------------------|
| Asiasanat     | koronavirukset, Lähi-idän tilanne, Pohjois-Afrikka, UAN Ulkoasiainneuvosto, YUTP, pandemiat |
| <b>Hoitaa</b> | <b>STM, UM</b>                                                                              |
| Tiedoksi      | EUE, LIIVI, LVM, MMM, OKM, OM, PE, PLM, SM, TEM, TPK, VM, VNK, YM                           |

---